

ЕТРУРСКА УМЕТНОСТ

- На Апенинском полуострву бронзано доба се завршава приближно у време када први Грци почињу да насељавају јужне обале данашње Италије и Сицилије (VIII век п.н.е).
- Према записима грчког историчара Херодота, Етрурци су ту мигрирали много раније, највероватније из Лидије у Малој Азији, заузевши крајеве Средње Италије односно подручје Тоскане, између Рима и Фиренце (Тоскана је добила назив као земља **Туска** тј. **Етрураца**).
- Порекло Етрураца је загонетно, неки антички извори их помињу као досељенике на тлу Италије а други као домаће становништво.
- Данас је познато да су Етрурци своју азбуку позајмили од Грка али њихов језик нема сродника ни у једном познатом језику, док су у културно-уметничком смислу доста везани за Малу Азију и Блиски Исток.

- Процват етрурске цивилизације десио се око 700. г.п.н.е. када су се они вероватно асимиловали са староседеоцима Италије, наметнувши им своју власт и културу.
- Етрурци нису имали јединствену државу већ су живели у засебним градовима које су чиниле добро организоване групе морепловаца. Током VII и VI века п.н.е. они достижу врхунац, њихова флота господари западним Средоземљем и трговачки је такмац Грцима и Феничанима.
- Етрурци су основали град Рим ујединивши територију неколико села, окруживши одбрамбеним бедемом седам римских брежуљака и саградивши првобитни храм на Капитолском брегу. Њиме су владали све до 510. г.п.н.е. када су их Римљани свргнули и основали своју републику.
- Етрурци су пренели Римљанима и легенду о оснивању Рима (основали су га 753. г.п.н.е. потомци Енеје, митског јунака избеглог из Троје у Малој Азији након победе Грка у тројанском рату).
- Почев од V века п.н.е. етрурски градови полако губе самосталност а већ крајем III века готово су сви били у рукама Римљана (88 г.п.н.е. Етрурци су добили статус римских грађана)

**КАПИТОЛИНСКА ВУЧИЦА,
БРОНЗА, 500-480 Г.П.Н.Е
(БЛИЗАНЦИ ДОДАТИ 1471-73.),
РИМ, ИТАЛИЈА**

КУЛТУРА И УМЕТНОСТ

- Сведочанства етрурске културе су бројна: градска утврђења, рушевине храмова, некрополе са великим и богато украшеним гробницама, монументалне скулптуре, саркофази, теракоте, бројни бронзани предмети, златни накит и друга дела.
- Њихова религија је била многобожачка а главна божанства су била слична грчким – Јупитер, Јунона и Минерва (Зевс, Хера и Атина). Етрурци су били преокупирани и боговима (демонима) смрти, јер је смрт за њих представљала коначни растанак а загробни живот је трајао вечно, тако да су од најранијих времена неговали **култ предака**.
- Етрурску културу најбоље познајемо преко гробница које су сачуване до модерних времена јер их Римљани нису скрнавили када су рушили или обнављали старе градове. Њихово писмо сачувано је управо кроз кратке надгробне натписе и ретке верске текстове.

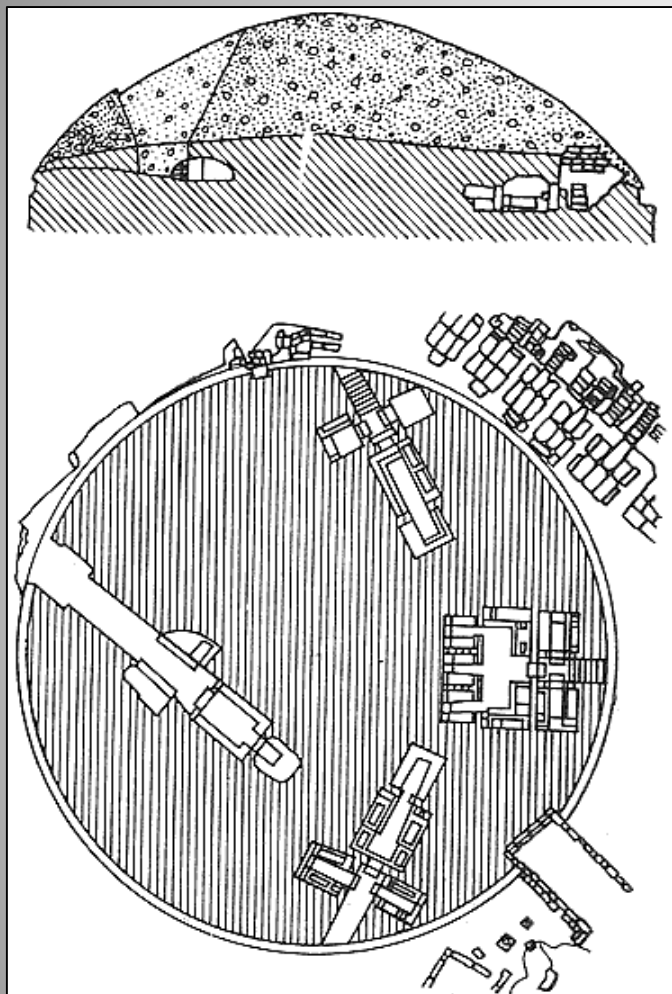

**ЕТРУРСКА НЕКРОПОЛА
БАНДИТАЧИА, ЧЕРВЕТЕРИ
(ЛАЦИО), ИТАЛИЈА, XI-I ВЕК
П.Н.Е.**

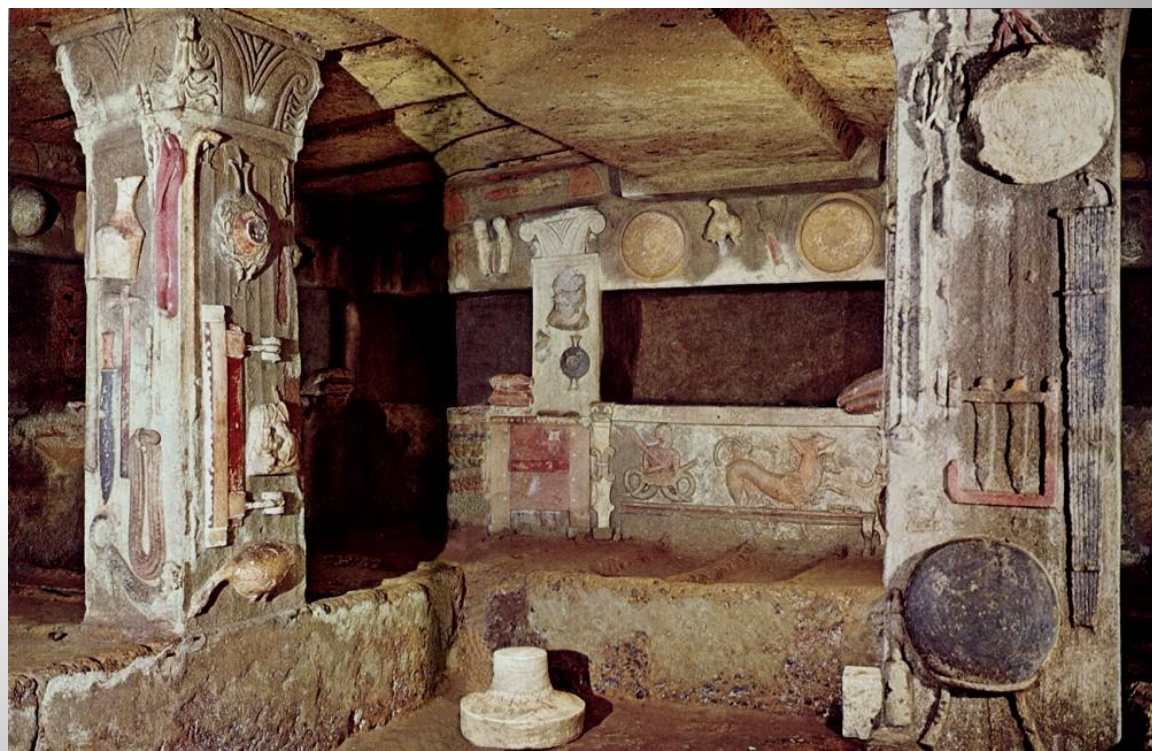
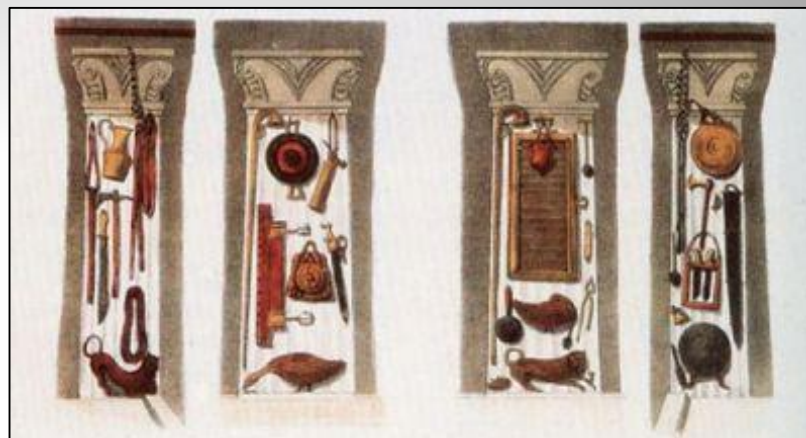
**ИЗГЛЕД И ОСНОВА ЕТРУРСКЕ
ГРОБНИЦЕ У ЧЕРВЕТЕРИЈУ**

**ГРОБНИЦА РЕЉЕФА, ЧЕРВЕТЕРИ (ЛАЦИО), ИТАЛИЈА,
III ВЕК П.Н.Е.**

**ШТУКО РЕЉЕФИ КАО
ИМИТАЦИЈЕ
СВАКОДНЕВНИХ
ПРЕДМЕТА НА ЗИДОВИМА**

ЕТРУРСКЕ БРОНЗАНЕ УРНЕ

ФУНЕРАРНА (ЗАГРОБНА) УМЕТНОСТ

- Централни део етрурске гробнице заузимао је саркофаг са представом покојника (или пара) у полулежећем ставу на поклопцу (имитира лежај), приказаних као на неком свечаном обеду.
- Фигуре су реалистичне, живо обојене и са архајским осмехом, показујући чудну веселост и задовољство, као да су у гробници видели прилику за вечно боравиште тела, али и душе. То потврђују рељефи на бочним странама саркофага са сценама из живота, такмичењима и ратовањима, као и велике зидне слике које их окружују.
- Током V века п.н.е. схватање загробног живота се мења и постаје подређено туробном расположењу, јер се сматра да је човекова судбина у рукама натприродних снага а смрт није продужење живота на земљи већ коначни растанак. Сада су фигуре покојника на саркофазима у друштву демона смрти, чији сетни израз и моделација у камену настају највероватније под утицајем грчке класичне уметности.

**ФИГУРЕ ПОКОЛНИКА НА
ЕТРУРСКИМ САРКОФАЗИМА,
БОЈЕНА ТЕРАКОТА**

**ДВОЈНИ САРКОФАГ БРАЧНОГ ПАРА, НЕКРОПОЛА У
ЧЕРВЕТЕРИЈУ, БОЈЕНА ТЕРАКОТА, 530-520 Г.П.Н.Е.**

**ДВОЈНИ САРКОФАЗИ БРАЧНИХ
ПАРОВА, ВУЛЧИ (ИТАЛИЈА),
450-400 Г.П.Н.Е – КАСНИ IV ИЛИ
РАНИ III ВЕК П.Н.Е.**

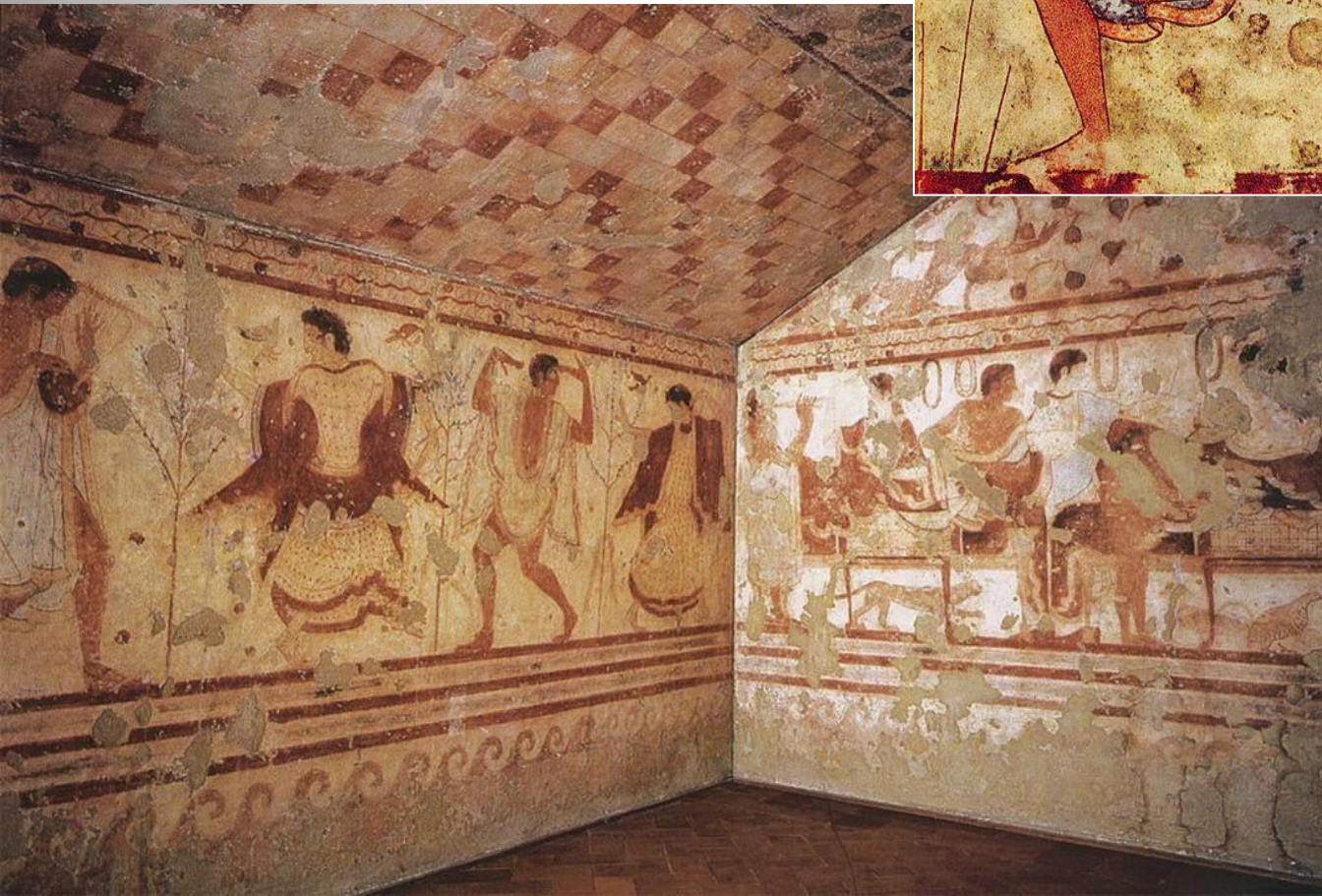

ЗИДНО СЛИКАРСТВО У ГРОБНИЦИ ЛЕОПАРДА (ДЕТАЉ БАНКЕТА), ТАРКВИНИЈА, ИТАЛИЈА, 480-470 Г.П.Н.Е.

**ГРОБНИЦА ТРИКЛИНИЈУМ,
ТАРКВИНИЈА, ИТАЛИЈА,
480-470 Г.П.Н.Е.**

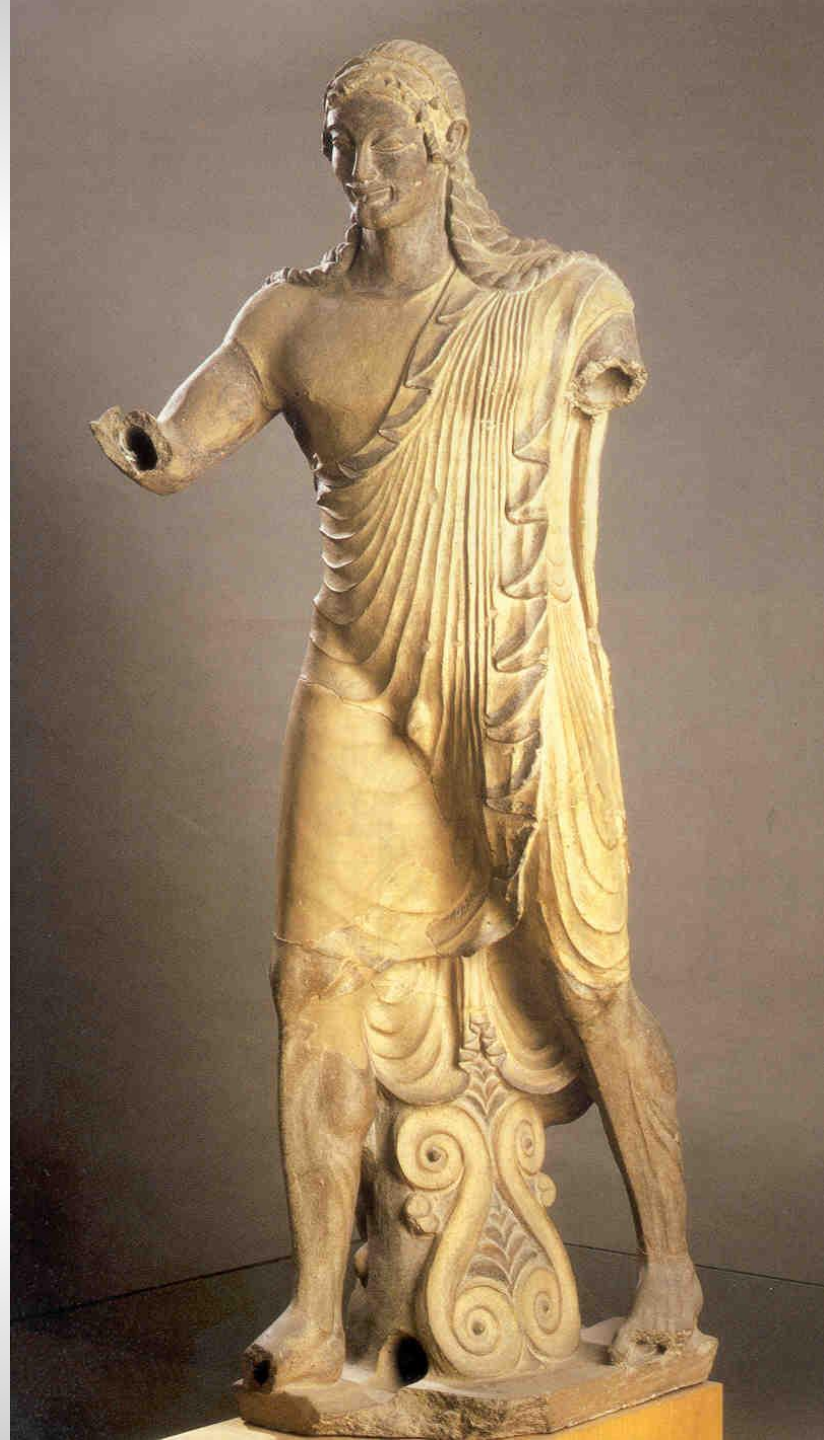

СКУЛПТУРА

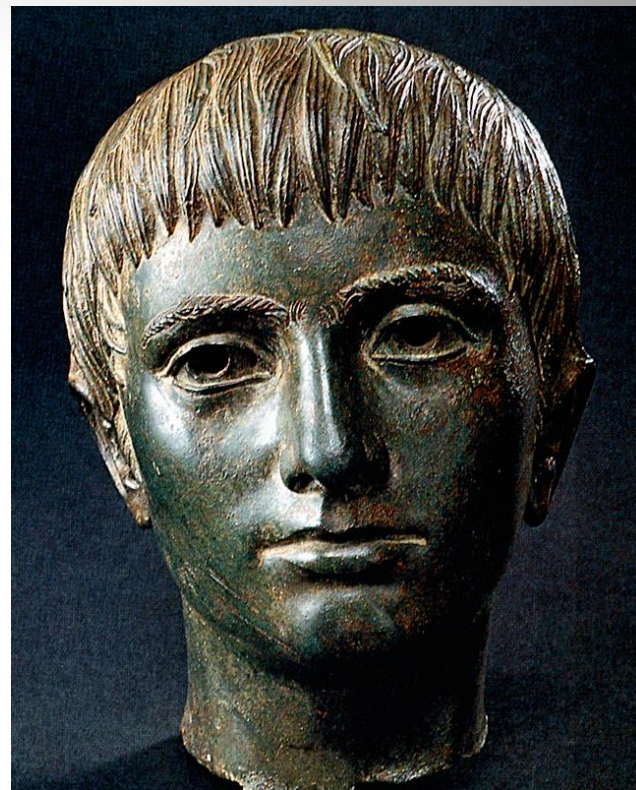
- Поред оне са загробном тематиком, монументална етрурска скулптура VII и VI века п.н.е. развијала се под утицајем грчке архајске пластике.
- Фигуре су статичне, без наглашености снаге и мишића, врло сличних ликова којима доминирају крупне очи и израз налик архајском осмеху, одајући расположење мира, задовољства и унутрашње снаге.
- Монументалне скулптуре од теракоте обично су красиле прочеља и кровове етрурских светилишта попут Аполоновог храма из Веја.
- Етрурци су били изврсни мајстори у ливењу бронзе, што потврђују бројна ремек-дела која су оставили за собом.

**АПОЛОН, ФИГУРА СА КРОВА
ХРАМА, ВЕЈИ, ИТАЛИЈА, БОЈЕНА
ТЕРАКОТА,
510-500 Г.П.Н.Е.**

**ХИМЕРА ИЗ АРЕЦА, БРОНЗА, V ВЕК П.Н.Е. - ПОРТРЕТ
ДЕЧАКА, БРОНЗА, ПОЧЕТАК III ВЕКА П.Н.Е.**

АРХИТЕКТУРА

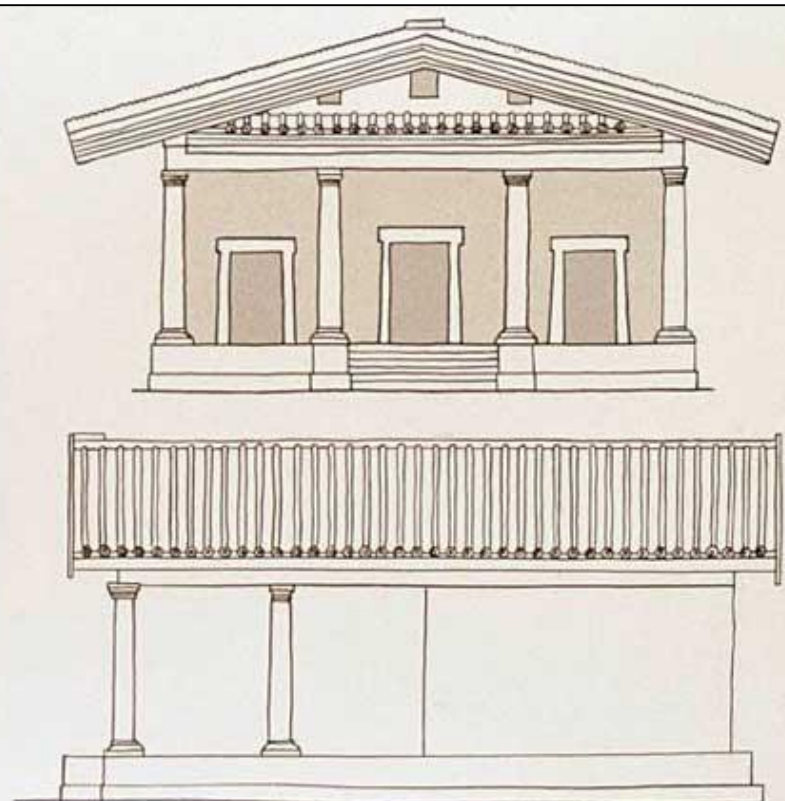
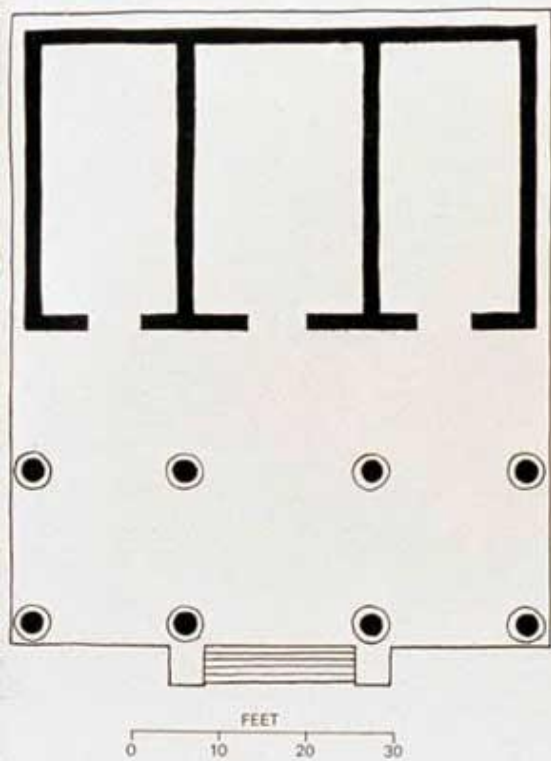
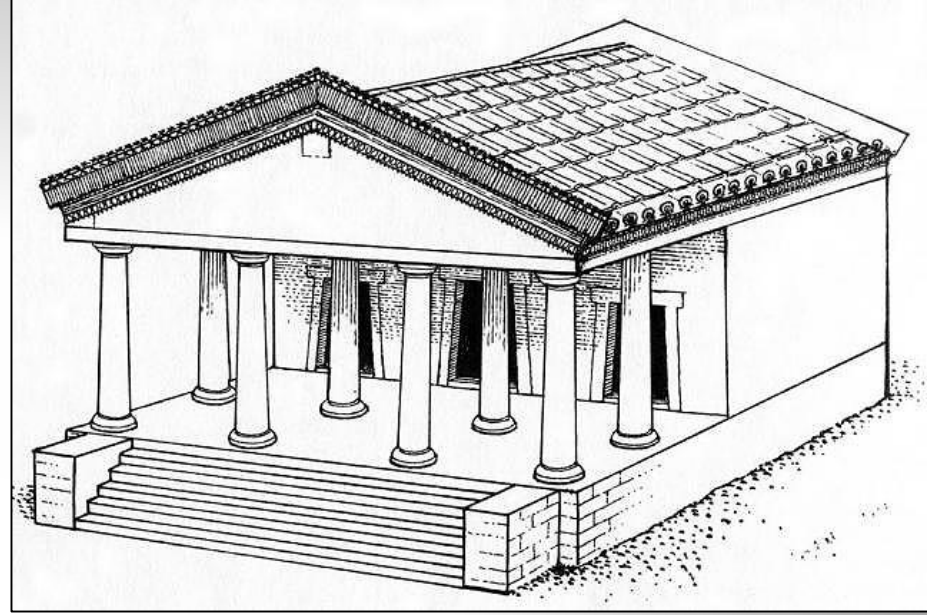
- Иако је од етрурске архитектуре очувано мало трагова, њене традиције ушле су у основу римског градитељства. Тако римски храмови, поред грчких, преузимају и етрурске особине, док је и средишње отворено двориште (атријум) њихових кућа пореклом из Етрурије.
- Етрурци су утицали на планирање римских градова, кроз формирање ортогоналне мреже улица повезаних са главним саобраћајницама које се секу под правим углом, као и на архитектуру војних логора, утврђења, мостова и аквадукта (водовода).
- Од малобројних сачуваних примера етрурске архитектуре издваја се утврђена градска капија у Перуђи (остатак фортификације). То је први монументални пример где су лукови и полуобличасти сводови сједињени са елементима грчких редова у целину, што ће потпуно развити Римљани.

**МОДЕЛ ЕТРУРСКОГ ХРАМА ИЗ VI ВЕКА П.Н.Е.
(РЕКОНСТРУКЦИЈА ПРЕМА ОПИСУ РИМСКОГ
АРХИТЕКТЕ ВИТРУВИЈА)**

**ОСНОВА, ПРЕСЕК И ИЗГЛЕД
ТИПИЧНОГ ЕТРУРСКОГ ХРАМА**

PORTA AUGUSTA, ПЕРУБА, II ВЕК П.Н.Е.

ХВАЛА НА ПАЖЊИ!!!